

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz otuz yedinci İçtima

31.12.1337 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	264:265	4. — Kütahya Mebusu Ragıb Beyin,	
2. — Âzayı kıram muamelâtı	266	Ziraat makinalarında istimal edilmek üzere	
1. — Mezuniyet müddetlerini tecavüz et-		hariçten celbolunacak benzol, benzol, petrol,	
tirmiş olan bâzı mebuslara bu seneki mezu-		mazot, maden kömürü ile makina yağları	
niyetlerine mahsuben izin verilmesine dair		ve damızlık ve çift havyanatı ve sairenin	
Divanı Riyaset kararı	266	Gümrük Resminden muafiyetine dair ka-	
2. — Mebuslardan bâzılarına izin veril-		nun teklifi (2/416)	279
mesine dair Divanı Riyaset kararı	266	4. — Takrirler	268
3. — Erzincan Mebusu Osman Fevzi		1. — Mersin Mebusu Salâhaddin Beyin,	
Efendinin tecavüz ettirdiği mezuniyet müd-		Adana ve havalisinde işgalden mütevellit	
desinin hizmeti vataniye sayılmasına ve tah-		zarar ve ziyanın tesbiti için malî bir komis-	
sisatının tam olarak verilmesine dair Diva-		yon teşkiline dair takriri	268
anı Riyaset kararı	266:268	2. — Aydın Mebusu Esad Efendinin,	
3. — Teklifler	265,275,279	Aydın ve Nazlı'deki Yunan mezalimine	
1. — Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı		karşı Dahiliye ve Hariciye Vekâletlerince	
Beyin, Meclisi Âlide bulunan bütün encü-		tedbir ittihaz edilmesine dair takriri	268
men rüesasından bir Heyeti Vekile teşkili-		3. — Erzurum Mebusu Nusret Efendi-	
ne dair kanun teklifi (2/417)	265:266	nin, Harbi Umumi esnasında Erzurum'da	
2. — Lâzistan Mebusu Esad Beyin, Me-		Ordu Kumandanı bulunan Mahmud Kâmil	
murin Muhakemat Kanununa bir maldei		Paşa tarafından yıktırılan vakıf mebani	
müzeyyele ilâvesine dair kanun teklifi		hakkında takriri	268
(2/419)	275	4. — Burdur Mebusu Mehmed Âkif	
3. — Canik Mebusu Nafiz Beyin, Şû-		Beyle arkadaşlarının, İstanbul'daki feza-	
rayı Devletin Memurin Muhakematına mü-		hati ahlâkıyeye karşı Büyük Millet Mecli-	
taallik vazâifinin sureti ifası hakkındaki		since bir beyanname neşredilmesine dair	
4 Temmuz 1337 tarihli Kanuna bir zeyil		takriri	268:271
apılmasına dair kanun teklifi (2/418)	275		

	Sayfa		Sayfa
5. — İstizahlar	271,273	Umumiye Riyasetiyle Müdafaai Milliye Vekâletinden sual takriri	273
1. — İsparta Mebusu Nadir Beyin, mali işlere mütaallik yedi madde üzerine Maliye Vekâletinden istizah takriri	271 :272		
2. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Ankara Vilâyeti ve Belediyesi hakkında Dahiliye Vekâletinden istizah takriri	273 :275		
6. — Sualler	272	7. — Mazbatalar	266
1. — Karesi Mebusu Abdülgafur Efendinin, Ankara iptidai mekteplerine dair Dahiliye ve Maarif Vekâletlerinden sual takriri	272	1. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Sarâç Hacı Dervişoğlu Mustafa hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası	266
2. — Konya Memusu Kâzım Hüsnü Beyin, Ereyli kömür havzasındaki amele hakkında İktisat Vekâletinden sual takriri	272 :273	8. — Müzakere edilen maddeler	275
3. — Diyarbekir Mebusu Kadri Beyin, Nihad Paşa hakkında Erkânı Harbiyei		1. — Bolu Mebusu Şükrü Beyin, İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 67 nei maddesinin son fıkrasıyla 68 nei maddesinde gösterilen mukarreratın Memurin Muhakemat Encümeni tarafından rüyet edilmesine dair kanun teklifi ve Dahiliye Encümeni mazbatası	275 :279

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 1,35 sonra

REİS — Birinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi

KATIPLER : Haydar Bey (Kütahya), Âtuf Bey (Kayseri)

REİS — Celse küşadedildi. Zaptı sabık okunacak.

(Okundu.)

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Reisisani Adnan Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu.

Lâzistan Mebusu Esad Beyin, Karadeniz sahiline ithal edilecek hububat ve dakının Güm-rük Resminden istisnası,

Kütahya Mebusu Cemil Beyin, Yozgad sancağının Bozok tesmiyesine,

Biga Mebusu Mehmed Beyin, bir şoför mektebi küşadına,

Bolu Mebusu Şükrü Beyin, Arazi Kanunnamesinin 20 nei maddesinin tadiline,

Canik Mebusu Şükrü Beyin, Kibrit ve Sigara Kâğıdı Bandrol Resminin sureti tahsiline dair teklifleri,

Lâyiha Encümenine havale olundu.

Erzurum Mebusu Necati, Çorum Mebusu Haşım, Niğde Mebusu Hilmi beylerin mezuniyetlerine dair Divan Riyaset kararı kabul olundu.

Adana'nın istirdadından dolayı (Kulb) Kaymakamlığından mevрут tebrik telgrafına cevap yazılması tensibedildi.

Hiyaneti vataniye cürmünden dolayı derecatı muhtelifede mahkûm olan ekmekeçi Seyid, Mehmed Nuri, Aboş, İstavri, Receb, Ali Çavuş, Nuri, Bekir, İbrahim, Halil, Ahmed, Yanko, Şabo ve rüfekası hakkındaki evrakı hükmiye Adliye Encümenince ledettetik mahiyeti cürüm ve miktarı cezaya nazaran ahiren neşredilen hiyaneti vataniye ceraiminden bir kısmının

aflarına dair Kanundan müstefidolacakları ci-
hetle haklarında bermucibi kanun ifayi mua-
mele olunmak üzere merkumana ait evrakın
mahalline iadesi lüzumuna dair Adliye Encü-
meni mazbataları tebliğ olundu.

Malta'dan avdet etmiş olan İsparta Mebusu
Cemal Paşa Meclise takdim edildi.

Birinci Reisvekilliği için intihap icra edile-
rek Konya Mebusu Musa Kâzım Efendinin 126
reyle ihrazi ekseriyet eylediği tebliğ olundu.

Van Mebusu Hasan Sıddık Beyin, Zeylände-
resi nahiyesinden alman Ağnam hakkındaki sual
tavriri Dahiliye Vekâletine havale edildi.

Erzurum Mebusu Salih Efendinin, Şer'îye
Vekâletinden 4 maddelik istizah tavriri kabul
edilmiyerek sual tarzında tebliği tensibedildi.

Ergani mebuslarının Elâziz - Çemişgezek ta-
riri hakkındaki tavrirlerine Nafia Vekâletinin
cevabı kıraat olundu.

Ordudaki hayvanatın telefine sebebiyet veren-
leri tahkik etmek üzere gönderilecek Encümenin
Divanı Riyasetce bakur'a üç şubeden intihabına
karar verildi.

İzmit Mebusu Sırrı Beyin, İzmit livası dâ-
hilindeki Yunan mezalimine ve Pontus meselesine
dair sual tavriri ile;

Bayezid Mebusu Şevket Beyin, bâzı mesaile
dair sualine Dahiliye Vekili Bey tarafından şif-
ahi cevap ita olundu.

Van Mebusu Haydar Beyle rüfekasının, Mec-
liste bulunan Ukrayna Sefiri Cenaplarına beyanı
teşekkürü mübeyyin tavriri alkışlar arasında
kıraat olundu. Ve teneffüs için celse tatil edildi.

İkinci celse

Adnan Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bil-
inikat Kocgiri Heyetinden mevrut telgraflar
kıraat olundu.

Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Ereğli
tüccaranından Ali Rıza Efendiyle Bartın tücca-
ranında Osman Bey hakkındaki sualine ve Anka-
ra Belediyesiyle Vilâyetine dair sualine ve Diyar-
bekir Mebusu Zülfü Beyin hapsaneler hakkındaki
sualine Dahiliye Vekili Bey tarafından şifahi ce-
vap verildi.

Ankara Belediyesi hakkındaki cevabı Tunalı
Hilmi Bey kâfi görmediğini beyan eyledi.

Dersim Mebusu Hayri Beyin, Elâziz Valisiyle
Jandarma kumandanı hakkındaki sual tavriri,

sahibi sualin Mecliste mevcudolmaması dolayi-
siyle hükümden sâkit addedildi.

Besim Atalay Beyin, Evkafı Celâliye hakkın-
daki Encümeden intacedilmemiş olan teklifinin
Nizamname mucibince Encümeden celbi tensi-
bedildi.

Bilâhara Şûrayı Devletin Memurin Muhake-
matına mütaallik vazaifinin sureti ifası hakkın-
daki 4 Temmuz 1337 tarihli Kanuna zeyil ol-
mak üzere teklif edilen madde kanuniyenin
müzakeresine geçilmiş ise de vaktin geç olma-
sına mebni içtimai âtiye tehir olunarak Celseye
nihayet verildi.

Reisvekili	Kâtip	Kâtip
Musa Kâzım	Haydar	Âtîf

REİS — Zaptı sabık hakkında söz isteyen
var mı?

HASAN HAYRİ B. (Dersim) — Reis Bey
sual tavririm geidiği zaman bulunamadım. Hak-
kımı iskadetmişler. Fakat katiyen kabul etmem.
Hakkımı muhafaza ediyorum.

REİS — Zaptı sabık hakkında mütalâa var
mı? Zaptı sabıkı kabul edenler lütfen el kal-
dırsın. Kabul edildi.

3. — TEKLİFLER

1. — *Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin,
Meclisi Âlide bulunan bütün encümen rüesasın-
dan bir Heyeti Vekile teşkilüne dair kanun tek-
lifi (2/417)*

REİS — Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı
Beyin, Teşkilâtı Esasiyeye mütaallik teklifi
kanunisi var. Lâyiha Encümenine havale edi-
yoruz. (İşidemiyoruz, sadaları) Efendim; Yoz-
gad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, Teşkilâtı
Esasiyeye mütaallik teklifi kanunisini Lâyiha
Encümenine havale ediyoruz.

Hiyaneti vataniye ile mahkûm Mustafa'nın
muamelei şabıkasının...

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis
Beyefendi! Süleyman Sırrı Beyin teklifi encü-
meni mahsusa gönderilsin. İcra Vekillerinin va-
zife ve salâhiyetine aittir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis
Beyefendi, esas tavririm İcra Vekillerinin va-
zife ve mesuliyetine daırdır. Binaenaleyh encü-
meni mahsusta derdesti müzakere bir kanun
vardır. Oraya gitsin, tevhidedsin.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Evvelâ Lâyiha Encümenine gitmesi lâzımdır.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Merasime tâbi tutulması doğru değildir.

REİS — Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

7. — MAZBATALAR

1. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Sarac Hacı Dervişoğlu Mustafa hakkındaki evraki hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Hiyaneti vataniye ile mahkûm Dervişoğlu Mustafa'nın muamelei sabıkasının inbası zımında evrakin mahalline sevkine dair Adliye Encümeni mazbatası var. Evraki mahalline iade ediyoruz.

2. — ÂZAYI KİRAM MUAMELÂTI

1. — *Mezuniyet müddetlerini tecavüz ettirmiş olan bâzı mebuslara bu seneki mezuniyetlerine mahsuben izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Mezuniyetlerini tecavüz ettiren âza ile mezuniyet hakkında Divanı Riyaset kararları var, okunacak.

Heyeti Umumiyyeye

Geçen sene ve bu seneki mezuniyetlerinden avdetlerinde muhtelif sebeplerle mezuniyetlerini tecavüz ettirmiş olan âtide isimleri muharrer zevatın hizalarında gösterildiği müddetler için bu seneki üç aylık mezuniyetlerine mahsuben mezun addedilmeleri takrirlerle vukubulan müracaatları üzerine Divanı Riyasetin 26 Kânunuevvel 1337 tarihli 18 nci İçtimanda tahsibedilmiş olmakla keyfiyet Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur, efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisisanisi
Adnan

Mustafa Kemal B. (Ertuğrul) — 18 gün

Şeyh Seyfi Ef. (Kütahya) — 15 gün.

Halil B. (Ertuğrul) — 43 gün.

REİS — Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin on sekiz günlük tecavüz müddetini mezuniyetten addedenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

Şeyh Seyfi Efendi (Kütahya) nın on beş günlük tecavüz müddetini mezuniyetten addedenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

Halil Bey (Ertuğrul)' un 43 günlük tecavüzünü mezuniyetten addedenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

2. — *Mebuslardan bâzılarına izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı.*

REİS — Divanı Riyasetin mezuniyetler hakkında diğer bir kararı

Heyeti Umumiyyeye

Âtide isimleri muharrer zevata, mazeretlerine mebni hizalarında gösterildiği miktarda mezuniyet itası Divanı Riyasetin 25 Kânunuevvel 1337 tarihli on sekizinci içtimanda tensibedilmiş olmakla Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur, efendim.

26 . XII . 1337

Büyük Millet Meclisi

Reisisanisi

Dr. Adnan

Tahir Efendi (İsparta), Temdiden bir ay, 5 Kânunuevvel 1337 tarihinden itibaren,

Ali Şükrü Bey (Trabzon), bir ay, 30 Kânunuevvel 1337 tarihinden itibaren,

Tevfik Bey (Erzincan), Şubat gagesine kadar.

REİS — Tahir Efendinin beş Kânunuevvelden itibaren temdiden bir ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Ali Şükrü Bey (Trabzon), bir ay. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

Tevfik Bey (Erzincan), Şubat gagesine kadar. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

3. — *Erzincan Mebusu Osman Fevzi Efendi'nin tecavüz ettirdiği mezuniyet müddetinin hizmet vatanîyesine sayılmasına ve tahsisatının tam olarak verilmesine dair Divanı Riyaset kararı.*

REİS — Divanı Riyasetin üçüncü bir kararı var.

Heyeti Umumiyyeye

28 Şubat 1337 tarihinde üç ay mezuniyetle dairesi intihabîyesine gitmiş ve mezuniyeti 30 Mayıs 1337 tarihinde hitam bulduğu halde Meclisi Aliye elli yedi gün tecavüzle 27 Temmuz 1337 tarihinde iltihak etmiş olan Erzincan Mebusu Osman

Fevzi Efendinin işbu müddet zarfında Koggiri hâdisesinin teskinine muaveneti sebkat eylediği makamata aidesiyle muhaberatı müş'ir olarak ibraz olunan vesaiki resmîyeden anlaşılmış olduğundan tecavüz ettirdiği işbu elli yedi günün hizmeti vataniye addiyle bu müddete ait tahsisatının tamam olarak tesviyesi Divanı Riyasetin 25 Kânunevvel 1337 tarihli on sekizinci içtimaında kabul olunarak Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibi-ne arz olunur, efendim.

Büyük Millet Meclisi
Reisisanisi
Dr. Adnan

EMİN B. (Erzincan) — Mukaddema yine bu kürsüde arz ettiğim veçhile, Müftü Efendinin Erzincan'da yapmış olduğu hidematı fevkalâde bu memleketi ikinci bir Umraniye hâdisesinden kurtarmıştır. Eğer Müftü Efendi Erzincan'da mevcudolmasaydı Umraniye hâdisesinin ikinci bir faslı daha açılmış olacaktı (Doğru sadaları) Binaenaleyh; Efendi Hazretlerinin doğrudan doğruya yaptığı hidematı vataniyedir, başka bir şey değildir. Kabulünü teklif ederim. (Kabul sadaları)

NAFİZ B. (Canik) — Efendim Hidematı vataniye için Meclisi Âlinizce bizzat intihabedilerek gönderilirse bu hidematı vataniyeye aklım erer. Fakat mezunen dairei intihabiyesine gitmiş, esasen dairei intihabiyesine mezunen gidenler ifayi vazife etmek, memleketin menâfiine ait her hangi bir umuru rüyet etmek vazife asliyesindedir. Mezunen gidenler orada boy göstermek için gitmiyorlar. Binaenaleyh eğer hidematı vataniye kapısını açarsanız, bu Mecliste suiistimal kapısını açmış olursunuz. Geçen seneki muamelâtı nazarı dikkatinize arz ediyorum. (Kâfi bravo sadaları) Müftü Efendi arkadaşımızın kim olduğunu bilmiyorum. (Mebus sadaları) yani şahsan kendilerini tanımıyorum, kendilerine hürmet ederim. Fakat kendileri de bundan sarfınazar etmelidirler. Hamiyetlerine tevdi ediyorum. Çünkü Mecliste suiistimalât kapısı açılacaktır. Yarın mezunen giden arkadaşlar mütemadiyen müracaat edeceklerdir. Bu kapıyı açmayınız rica ederim. (Müzakere kâfi sadaları)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim bendeniz bir noktayı arz ve işaret edeceğim. Kararda Divanı Riyaset diyor ki, (Divanı Riyaset lâzımgelen makamata muhabere etti.) yani me-

busun ifadesini tezkiye mi etti? Bu noktayı anlamakla beraber Müftü Efendi Hazretlerinin bundan sarfınazar etmesini bendeniz de rica ederim. (Müzakere kâfi sadaları)

EMİN B. (Erzincan) — Zaten müzakereye hacet yok.

REİS — Bu mezuniyet değil, hidematı vataniyeden dolayı tazminat istiyor. Bu muhtacı müzakeredir. Onun için müzakere ediyoruz. Mesele tenevvür etti zannederim. (Anlaşıldı sadaları)

Divanı Riyasetin kararı veçhile Fevzi Efendinin hidematı vataniye ile mezun addini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. (İşitilmiyor sadaları, gürültüler)

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Efendim mesele anlaşılmıyor. Şimdi arkadaşlarımızdan birisi mezuniyet alıp dairei intihabiyesine gitse, mezuniyeti hitama ermek üzere bulunsa, yola düşse, fakat memleketinde bu vukuat zuhur ettiği takdirde gelecek mi? Kalacak mı? Tuhaf şey bu! Oradaki vazifeyi daha mühim görmüş, kalmış. Burada da hidematı vataniye, orada da hidematı vataniye.

MUSTAFA LÜTFİ B. (Siverek) — Divanı Riyaset kararı müzakere edilmez.

REİS — Efendim reye koyuyorum.

SALİH Ef. (Erzurum) — Arz edeyim efendim. Evrakı muhabere bir kere okunsun. Heyeti Umumiyede kanaat hâsıl olsun.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Divanı Riyaset kararı üzerinde müzakere cereyan etmez. Bunu reye koyunuz, mesele bitsin.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Reye kondu. Kabul edilmedi.

REİS — Divanı Riyasetin kararı mucibince Fevzi Efendinin elli gün... (İşitilmiyor sadaları)

HAYDAR B. (Kütahya) — Efendim bendeniz usulü müzakere hakkında bir şey söyleyeceğim. Aksinin reye vaz'ı teklif ediliyor. Halbuki pekâlâ bilirsiniz ki, Nizamnamenin bu maddesi gayet sarihtir. Nizamname diyor ki; âranın neticesine Reisle Kâtipler müttefikan karar verirler ittifak hâsıl olamazsa Reis ve Kâtipler arasında - o vakit ayağa kalkmak suretiyle âraya müracaat edilir - bunda da iştibah edilirse o vakit bihakkin reyi âleni ile reye konur. Binaenaleyh şimdiye kadar Heyeti Celilenizin (aksi re-

ye konsun) yolundaki ittihaz etmiş olduğu usul doğru değildir. Bir meselenin aksi reye konmaz. Eğer iştibah varsa ayağa kalkmak suretiyle âraya müracaat edilir. Onda da iştibah hâsil olursa reyî âleniye müracaat olunur. (Reddedildi sadaları)

HÜSEYİN B. (Elâziz) — Rica ederim bu taraftan on beş kişi kadar elini kaldırdı. Hiç bakmadınız ve görmediniz.

REİS — Divanı Riyasetin kararı mucibince Fevzi Efendinin hizmeti vataniye ile mezun addini kabul edenler ayağa kalksın. Ekseriyetle kabul edilmiştir.

4. — TAKEİRLER

1. — *Mersin Mebusu Salâhaddin Beyin, Adana ve havalisinde işgalden mütevellit zarar ve ziyanın tesbiti için malî bir komisyon teşkilüne dair takriri*

REİS — Efendim, Mersin Mebusu Salâhaddin Beyin, Adana ve havalisinde işgalden mütevellit zarar ve ziyanın tesbiti için bir Maliye Komisyonunun teşkilinin Heyeti Vekileye tebliği hakkında takriri var. Heyeti Vekileye havale ediyoruz.

2. — *Aydın Mebusu Esad Efendinin, Aydın ve Nazilli'deki Yunan mezalimine karşı Dahiliye ve Hariciye vekâletlerince tedbir ittihaz edilmesine dair takriri*

REİS — Aydın ve Nazilli'deki Yunan mezalimine karşı Dahiliye ve Hariciye vekâletlerince tedbir ittihaz edilmesine dair Aydın Mebusu Esad Efendinin bir takriri var. Dahiliye ve Hariciye vekâletlerine gönderiyoruz.

3. — *Erzurum Mebusu Nusret Efendinin, Harbi Umumi esnasında Erzurum'da Ordu Kumandanı bulunan Mahmud Kâmil Paşa tarafından yıkılan vakıf mebanî hakkında takriri.*

REİS — Mahmud Kâmil Paşanın Erzurum'da tahribettiği mebanîye dair Erzurum Mebusu Nusret Efendinin bir takriri var. Heyeti Vekileye havale ediyoruz.

SIRRI B. (İzmit) — Heyeti Vekileye havale edilmez.

REİS — Takrirden Heyeti Vekileye diyor.

SIRRI B. (İzmit) — Daha evvel bende-

nizin de böyle bir takrim vardı, iade ettiler. Bir mesul vekâlete havale edilmek lâzımdır.

NUSRET Ef. (Erzurum) — Şu suretle Şer'îye Vekâletine havalâsi lâzımdır.

REİS — Şer'îye Vekâletine havale ediyoruz.

4. — *Burdur Mebusu Mehmed Âkif Beyle arkadaşlarının, İstanbul'daki fezahati ahlâkıyeye karşı Büyük Millet Meclisince bir beyanname neşredilmesine dair takriri*

REİS — Burdur Mebusu Âkif Beyle rüfekaşının, İstanbul'daki fezahati ahlâkıye hakkında bir beyanname neşrine dair bir takrirleri var. Bunu da Heyeti Vekileye havale ediyoruz.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Nedir, anlıyamadık? Tekrar ediniz.

REİS — İstanbul'daki fezahati ahlâkıyeye karşı bir beyanname neşri için Âkif Beyin takriri... (Okunsun, sadaları)

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Büyük Millet Meclisi Hükümetinin tevfikatı ilâhiyeye istinaden kurtarmak için uğraştığı ezayı vatan arasında müessesatı İslâmiyeyi en büyük mikyasta ihtiva eden İstanbul'da dinî ve millî ahlâkımızın ve kavaidi medeniyetimizin pek elîm bir surette ihlâl edilmekte bulunduğu her gün vâsılı sem - ı tecsürümüz oluyor. Bu şayanı- esef mübalâtsizlikler Türk ve Müslüman kadınlarının düşmanı hayatımız olan ecebi işgal kuvvetlerine mensup zâbitlerle hususi ve umumi cemiyetlerde hembezmolmak ve bunlarla dans etmek gibi millî haysiyetimize ne kadar mugayir ise dinî akidelerimize ondan daha ziyade muhalif olan bir dereceye vardırılmıştır. Büyük Millet Meclisi âlemi İslâmın en büyük merakizinden biri olan İstanbul'u Türk olduğu derecede Müslüman olmak üzere istirdadetmek azminde bulunduğu eihetle İstanbul ahalisini Müslümanlık ve Türklükten ayırmak gayesine mâ- tuf olan dahilî ve hariçî her gûna cereyanlara ahvali hazıranın müsaidolduğu mertebede mâni olmaya gayret etmek elzem olduğuna şüphe yoktur. Binaenaleyh; Büyük Millet Meclisi tarafından kendisinin tahtı velâyetinde bulunan İstanbul ahalisinin bu kısmına hitaben bir beyanname ısdarı ve bu beyanname gereği bu türlü fezahetlere cüret eden kadınların ve gerek bu kadınların harekâtının aynı derecede mesulü

olan erkeklerinin inşallah bir âti karipte şiddetli mesul tutulacağını tebliğini teklif ederiz.

26 Kânunuevvel 1337

Burdur	Lâzistan
Mehmed Âkif	Mehmed Necati
Aydın	Karesi
Esad	H. Basri
Siird	Karahisarı Sahib
Mehmed Kadri	İsmail Şükrü
Karesi	Karesi
İbrahim	Cevdet Abdülğafur
Kütahya	Aydın
Seyfi	Emin
Ertuğrul	Denizli
Halil	Hasan
Hakkâri	Bitlis
Mehmed Tufan	Hüseyin Hüsnü
Bitlis	İsparta
Yusuf Ziya	Mehmed Nadir
Adana	Siverek
Mehmed Hamdi	Sırrı
Gene	Erzincan
Dr. Haydar	Emin
Ertuğrul	Konya
Necib	Musa Kâzım
Malatya	Erzurum
Sıdkı	Salih

ÂTIF B. (Bayezid) — Orada reisi ruhani var.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Onlar fetva çıkarırlar, sizin aleyhinizde başka bir iş yapamazlar.

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Şu takrime bendeniz de vaz'ı imza edenlerden olduğum için bu husuta birkaç söz söylemek isterim. İstanbul'dan gelen mevsukul kelime efendinin ifadesine göre mevcudiyeti milliyeyi esasından rahnedar edecek bir surette başhyan ahlâksızlıklar, namussuzluklar son zamanlarda tüyleri ürpertecek bir hale gelmiştir, müthiş bir şekil almıştır. İş o dereceye varmış ki; Türk ve Müslüman namını taşıyan birtakım kadınlar maalesef hususi ve umumi cemiyetlerde işü nüş âlemlerinde ecnebi zâbitleriyle düşüp kalkıyor. Onlarla kol kola, sine sineye dans ediyorlar. Hulâsa Müslümanlığı, Türklüğü tahkir ve terzil için türlü türlü şenaatler fezahter, denaetler irtikâbediyorlar. Bir taraftan melûn Yunanım, o ırki, tarihî düşmanımız olan sefil Yunanlıların zulmüne tahammül edemiyerek Marmara sa-

hillerinden İstanbul'a dökülüp gelen binlerce yüz binlerce muhacirin kabileleri, hieranzede kadınlar, sefalettede çocuklar yatacak bir yer, yiyecek bir lokma ve giyecek bir arşın bez bula-mazlarken beri tarafta Beyoğullarında, Kadıköy'lerinde Türk ve Müslüman namını taşıyan birtakım rezilelerin işgal kuvvetlerine mensup ecnebi zâbitleriyle tiyatro gibi umumi mahallerde kol kola dans etmeleri, Türk ve Müslüman kalblerini parça parça edecek ne elim ne feci bir hâdisedir.

CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — Hükmümüz cari değil orada ne yapabiliriz.

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Arz edeceğim efendim. Efendiler eğer biz İstanbul'u düşmana terk etmiş olsaydık şimdi Celâl Nuri Beyefendiye cevap verirdim. Eğer biz o muhterem payitahtımızı düşmana terk etmiş olsaydık, orada irtikâbedilen bu cinayetlere, namusu millimize sürülen bu kara lekelere belki o kadar âlâka göstermezdik. Binaenaleyh yalnız teessüfle demgüzar olmalıyım.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Orada Halife diye bir herif var, baksın yahu!

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Fakat efendiler, Avrupa ile Asya'nın mültekasında olan ve milletimizin en büyük, en lâyemut dinî ve millî eserlerini, müesseselerini ihtiva eden o dilnişin, o muazzam İstanbul'umuzu düşmana terk etmedik ve etmiyeceğiz, bilâkis güzel İzmir'imiz, güzel Balıkesir'imiz, güzel Kütahya, Karahisar, Eskişehir'imiz gibi onu da düşman işgalinden kurtarmak için bu kanlı mücadeleye giriştik. Hattâ İstanbul bunların başındadır. Hiç şüphe yok ki, Cenabıhakkın inayeti ve Hazreti Peygamberin imdadı ruhaniyetiyle yakın bir âtide mücahit ve kahraman ordumuzun boru sesleri İstanbul ufuklarında da taninendaz olacaktır. (Alkış) Binaenaleyh bugün doğrudan doğruya hâkimiyetimiz altında bulunan yerlerde mevcudiyeti milliyemizi rahnedar olmaktan, namusu milliyi yıkılmaktan muhafaza etmek için ne kadar çalışıyorsak ve onları muhafaza etmek ne kadar vazifemizse, düşman tarafından işgal edilen o güzel memleketlerimizde de mevcudiyeti milliyeyi inhidamdan muhafaza etmek o derece uhdemize mürettep ve mütehattem bir vazifedir.

Evet efendiler biz, topraklarımız kadar, numusumuz, dinimiz için de harbediyoruz. Mukaddes yurdumuza giren düşmanın ayaklarını kırarken, namusu millimizi çiğniyen, şairi diniyemizi yıkan mürtetlerin, melûnların da kafalarını koparmakta zerre kadar ihmal gösterecek değiliz. Namus düşmanı, vatan ve din düşmanı alçaklar, millet düşmanı hainler, Büyük Millet Meclisinin adaleti muazzamasını göreceklerdir! Ecnebi işgal kuvvetlerine güvenerek bizim mukaddes mücahedelerimizle istihza eden, bütün Anadolu evlâtlarının soğuklarında siperler içerisinde milletin varlığını, namusunu müdafaa için en akur düşman ile canıyla, başıyla uğraşırken ötede, bizim en büyük düşmanımız olan ecnebi işgal kuvvetlerine mensup zâbitlerle kol kola dans eden kadınlar ve erkekler emin olsunlar ki, Büyük Millet Meclisinin o mühim adalet mahkemeleri huzurunda bütün hiyanetlerinin, bütün cinayetlerinin hesaplarını vereceklerdir.

KADRİ B. (Diyarbakir) — Evvelâ haini vatan olanların hesabını görelim. Ondan sonra da bunların..

ABDÜLGAFUR Ef. (Devamla) — Biz şimdi harimi namus ve canımıza sokulan, hayatımıza kasededen nâmert düşmanı tepelemekle meşgul olduğumuz için İstanbul'da bu fezahat ve cinayetleri irtikâbeden o rezil ve rezilelere karşı yalnız bir ihtar ile iktifa ediyoruz. Elbette birgün gelecek ki Büyük Millet Meclisi bu ihtarının, bu protestosunun ne demek olduğunu gösterecektir. Hulâsa şu takdim ettiğimiz takrirden arz ettiğimiz veçhile; Heyeti Celileniz tarafından bir beyanname neşriyle bu ahvali rezile ve denienin protesto edilmesini arz ve teklif ediyorum.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Haysiyeti milliye ve diniyeyi muhafaza etmiyecek hiçbir Müslüman tasavvur etmem. Binaenaleyh böyle bir beyanname neşrine lüzum yoktur.

OSMAN B. (Lâzistan) — Bunları yapanlar bizden değildir. (Başka işimiz yok mu sadaları) (Hafi celsede olsun sesleri).

HAFIZ İBRAHİM Ef. (İsparta) — Efendim başka işimiz yok mu?, buyuruyorlar. Evet çok işimiz vardır. Fakat birçok işimiz meyanında en mühim işimiz budur. Bugün İstanbul işgal altına girmekle, Büyük Millet Meclisinin nü-

fusu siyasısından hariç kalmamıştır. Bugün Makâmı Hilâfet ve Makarrı Saltanatta en şeni, en feci, İslâmiyete en münafi, ahlâka en muzır şeyler yapıyor. Bugün İngiliz ve saire mensupları ve paraya tamaan onlara hempa olan vatandaşlarımız tarafından haysiyeti milliye ve diniyemiz ayaklar altında çiğneniyor. Bunun hafi celseye taallûku yoktur. Bu, İstanbul matbuatına aksetmiştir. Karagöz gazetesini ve diğer gazeteleri okuyunuz. Mesele kadınlık meselesi değil, hayata, namusu milliye, İslâmiyetin şeref ve haysiyetine mütaallik bir meseledir ve Meclis bunda alâkadardır, binaenaleyh nüfuzu siyasi ve mânevisini ibraz etmelidir. Bugün ihtar eder, yarın İstanbul'u istiddatettiğinde pençe adalette ezer, zirüzeber eder. Yalnız bendeniz şunu istirham ediyorum.

LÜTFİ B. (Malatya) — Burayı ıslah et, sonra da İstanbul'a geç!

HAFIZ İBRAHİM Ef. (Devamla) — Bugün eidden orada bir teşkilât var. Asri inkılâp namı altında maatteessüf birtakım Türk gençleri sukutu ahlâka uğramış kimseler böyle cemiyeti hafiyeler değil, aleni cemiyetler teşkil ediyorlar ve bu cemiyetler vasıtasıyla İngilizlere, Yunanlılara bütün düşmanlarımıza karşı ırz ve namusu İslâmiyetin pamaline vasıta oluyorlar. Bu yalnız his ve içtihat meselesi değil, namus, hayat ve siyaset meselesidir. Meclisi Âli pekâlâ muktedirdir, onlara karşı pekâlâ bir beyanname neşreder. Onların gayrilâyık olan vaziyetini tâyin eder ve âtiyen tedip ve tecziye edeceğini âlemi İslâmiyete karşı ilân eder. (Müzakere kâfi sadaları) Ve âtiyen onlara tatbik eder.

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendiler, Türk kanunları.. (Gürültüler) Memleketin mukadderatı üzerinde söz söyleniyor. (Söz vermiyoruz sadaları) (Devam sesleri)

REİS — Salih Efendi; söz vermedim.

SALİH Ef. (Erzurum) — Türklük ve islâmiyette böyle şeraat yoktur. (Söz alda ondan sonra söyle sesleri)

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendiler, yirmi kadar söz alan arkadaşlarımız vardır. Takrir gayet vâzıhtır. Zannediyorum bunun için müzakere etmeye mahal yoktur. Yalnız bendeniz bir şey arz edeyim; takrirden bir beyanname neşri teklif ediliyor. Meclisten mün-

tahap bir encümen, bir komisyon teşkilini tek-
lif ediyorlar. Tensip buyurursanız bunu Şer'-
iye Vekâletine havale edelim. Şer'iye Vekâ-
leti yapsın. (Reye sadaları)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis
Bey, müsaade buyurursanız bir şey arz edece-
ğim : Efendiler malûmuâlileridir ki, Büyük
Millet Meclisi hini teşekkülünde bir beyanna-
me neşretti. Bu yalnız Anadolu'ya değil, Mi-
sakı Millî dâhilindeki bilûmum memleket-
lere şâmindir. Bunun hilâfında harekette bu-
lunanları tedibetmek kudreti hâsıl olduğu za-
man yaparız. Beyannameyi neşretmek ve bun-
ları kendimizden addetmek, bunları kabili hi-
tap görmek demektir. Bunlar bizden değildir
ki, tedibedelim. Onları biz kendimizden ad-
detmiyoruz. Zaten onların cezalarını verece-
ğiz. Onlar bu milleten değildir. Ne Müslüman
ve ne de Türktür.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Ya-
pılan şenat Türk ve İslâmiyet namınadır
efendim!

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — Türk-
lük ve İslâmiyet beriüzzimmedir. Bunu ben
İslâmiyet namına kabul etmiyorum. (Anlaşı-
lmadı sadaları) İslâmiyet ve Türklük namına
böyle bir şey olmaz. Ben bunları kabul etmiyo-
rum.

SALİH Ef. (Erzurum) — Ben de ka-
bul etmiyorum. Pek doğrudur.

REİS — Efendim, reye koyuyorum. Taktir
veçhile bir beyanname neyrini kabul edenler
lûtfen el kaldırsın. (Anlaşılmadı sadaları) Ve-
rilen taktir veçhile bir beyanname tanzimiyle
ilânını kabul edenler. (Gürültüler) Efendim
tanzim edilecek beyannamenin münasip makamat
vasıtasıyla tebliği için Şer'iye Vekâletine hava-
lesini kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Ka-
bul edilmiştir.

5. — İSTİHZALAR

1. — *İsparta Mebusu Nadir Beyin, malî işlere
mütaallik 7 madde üzerine Maliye Vekâletinden
istizah taktiri.*

REİS — İsparta Mebusu Nadir Beyin, Maliye
Vekâletinden istizah taktiri var:

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Milletin canından ve kanından çıkarılan para-

ların mavuzialehine sarf edilmesi bütün serkârda
bulunan rüesa ve memurinin ekdem vazâifin-
den olduğu halde bir zamandan beri Maliye Ve-
kâletinin devam eden israfat ve daha doğrusu
suiistimalâtı tasavvurun fevkine çıkmış ve bun-
dan bâzılarına itılai tam hâsıl olmuş olduğun-
dan Meclisi Âlinin nazarı dikkatini celp maksa-
diyle keyfiyeti zirde arz ve tadada mecbur ol-
dum.

Birincisi : Elyevm maliyenin Veznei Umumiye
kaleminde op bir efendi muvazzafan müstah-
demdir. Bunlardan dört efendi eski hesabâtın
tetkikine tefrik olunmakla mezkûr kalemin me-
salihi ruzumerresini rüyet etmek üzere yedi
efendi müstahdem bulunuyor. Kalemin hergün-
kü işine bu yedi memur kâfi değil, belki fazla
olduğu halde gûya gündüzleri işe yetişilmiyor-
muş gibi bir de gece mesaisi namıyla bunlardan
dokuzu geceleri iş görmek bahanesiyle bir iki saat
meşgul edilmek suretiyle herbirine maaşların-
dan başkaca beher gece birer buçuk lira ücret
verilmekte ve vezne müdürüne de gûya bunlara
riyaset ediyor diye ona da beher gece için iki
lira ita olunmaktadır. Halbuki bunların külli-
yevmin gördükleri hizmet tetkik olunduğunda
birkaç efendinin hizmetine nihayet verilmesi lâ-
zımlı olduğu gibi geceleri de haizi ehemmiyet bir
iş görmedikleri ve alınan paraların fuzuli oldu-
ğu bâriz bir surette çıkacaktır.

İkincisi : Maliye Vekili Hasan Beyin elinde
mirî parasıyla hem de gali fiyatlarla altmış al-
tı reis beygir ve üç aded araba vardır. Bunla-
ra bakmak için de doksan lira aylıkla arabacı
ve seyis istihdam olunmakta ve bu hayvanla-
rın işeleri hazinei milletten verilmektedir. Bu
beygir ve arabaların masrafı mahiye üç yüz li-
rayı tecavüz etmektedir. Gûya bu arabaların
bir tanesi vekili mumaileyhin zatına ve ikisi
eenebi misafirlerin rükûbuna mahsus imiş. Ec-
nebi misafirlere araba lâzım olduğunda kira
arabası bulmak mümkün ve tasarruflu iken bu
eihet nazara alınmıyarak bu bahane ile vekili
mumaileyhe bu altı beygir ve üç araba ve ara-
bacı ve seyisler masrafını hazineinden almak su-
retiyle arabaların kâffesini keyif ve hevesatın-
da kullanmaktadır.

Üçüncüsü : Maliye müsteşarı Zekâi, Bey iki
bin beş yüz lira avans alarak Maliye Vekili tara-
fından İstanbul'a gönderilmiş ve gûya otomobil
ve araba almak için de Bankı Osmani vasıta-

siyle müsteşarı mumaileyhe başkaca on bin lira irsal edilmiştir. Gerçi bundan başka İnebolu Bankası vasıtasıyla yirmi bin lira daha gönderildiği mervi ise de bunun henüz mevsukiyetine dair malûmat alınmamıştır. Egerçi bu yirmi bin lira da gönderilmişse Maliye Vekili elbette söyleyecektir. Meclisi Âli ordunun mübrem ihtiyacı için kıvrandığı bir sırada Maliye Vekilinin bu gibi bilûzum masraflara hodgehod hazinesi milletten para çıkarması her halde muvafık olmasa gerektir.

Dördüncüsü : Maliye mütehassıslarınca malûmdur ki; maliye tahsisatı zatiye dairesinin mülki ve askerî kısımlarında bir komisyon vardır. Bu komisyonda bulunan memurin müdürleri âza sıfatıyla bu komisyona devam eder. Ve eytam ve eramil maaşatını tahakkuk ettirirler. Halbuki müdiran bazan komisyona devam eder, bazan hiç gelmezler. Meselâ bir ayda bir komisyon on defa toplanırsa bu içtimalarda kimler bulunmuşsa yalnız onlara yevmiye verilir. Bulunmayanlara verilmemek lâzımgelirken her içtimada bulunmuş gibi bütün müdiran bilâistihkak mütemadiyen yevmiyelerini almışlardır ki, bu açıktan suiistimaldir. Bunun bu veçhile vukuu komisyon kararlariyle sabittir. Çünkü her içtimada kimler bulunmuşsa kararlarda yalnız onların imzası var. Bulunmayanların imzası yoktur. Binaenaleyh işte kararlarda imzaları olmayanlar da yevmiye almışlardır. Bu eihetin sübutu komisyon kararlariyle masraf yevmiyesinin tetkiki ile tezahür eder.

Beşincisi : Maliye Vekâletinin bütün levazımı Memurin Müdiri Faik Beyin elindedir. Meselâ bu zat veya adamları vasıtasıyla bir tüccar ve esnaf-tan bin kuruşluk bir eşya mübayaa olunmuşsa o tüccar veya esnafa beş bin kuruşluk ve daha fazla miktarı hâvi bir senet mühürlettirilmektedir ve mahsup puslası da böylece cereyan etmektedir. Bunun sübutu ise evvelâ bu kabîl masraf senetlerini almalı ve zirinde mührü bulunan eşhastan badelkasem sorulmalıdır. Cereyan eden suiistimalât tabiatıyla meydana çıkacaktır.

Altıncısı : Devairi Maliyenin mahrukat hesabına şimdiye kadar elli altmış bin kuruş vezneden çıktığı halde elyevm Maliye odalarında odun yoktur. Bu miktar para ile bahara kadar kifayet edecek odun tedarik olunabilirdi. İşte Maliye levazımının suiistimalâtına bundan bâriz bir delil olamaz.

Yedinci : Hasbelicap memurini Hükümetin Kayseriye gittiği zaman Maliye müsteşarına bin lira avans verilmiş, Kayseri'ye gideceğim, diye birçok memurlar hareirah almış, sonra da Kayseriye gitmemiş, bu avans ne oldu? Ve nerelere sarf edildi? Hareirah alıp gitmiyen memurlardan bu hareirahlar istirdadedildi mi? Zannediyorum ki, edilmemiştir.

İşte Maliye Vekâletinde cereyan eden israfat ve suiistimalâtın bir kısmını bâlâyâ tahrir ve Meclisi Âliye arz eylerim. İndeliktiza başkaca tafsilât dahi verilecektir. Binaenaleyh hususatı mâruzanın Maliye mütehassıslarından mürekkep ve Meclisi Âliden müntehap bir heyeti teftişiyecanibinden tetkiki halinde cümlesinin zâhir olacağını ümid ederim ve mesrudatı vâkıamın alelûsul istizahını teklif eylerim.

26 Kânunevvel 1337

İsparta Mebusu
Mehmed Nadir

NADİR B. (İsparta) — Reisbey daha vereceğim tafsilât vardır.

REİS — Maliye Vekâletinden evvele kabul edilmiş bir istizah takriri vardır. Bittabi Maliye Vekili bizzat ona cevap verecektir. Binaenaleyh onunla birleşsin o da bununla beraber hallolur, gider. (Hayır o başka, bu başkadır sadaları)

NADİR B. (İsparta) — Reis efendi daha vereceğim izahat var. Söz ver bana.

REİS — İstizahı kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

6. — SUALLER

1. — *Karesi Mebusu Abdülgafur Efendinin, Ankara iptidai mekteplerine dair Dahiliye ve Maarif Vekâletlerinden sual takriri*

REİS — Ankara mektebi iptidailerinin hakkındaki Abdülgafur Efendinin Dahiliye ve Maarif Vekâletlerinden sual takriri var. Dahiliye ve Maarif Vekâletlerine havale ediyoruz.

2. — *Karesi Mebusu Kâzım Hüsnü Beyin, Ereğli kömür havzasındaki amele hakkında İktisat Vekâletinden sual takriri*

REİS — Konya Mebusu Kâzım Hüsnü Beyin, Ereğli havzai fahmiyesi madencilerinin temenniyatı hakkında ne yapıldığına dair İkti-

sat Vekâletinden sual tavriri var; İktisat Vekâletine havale ediyoruz.

3. — *Diyarbakir Mebusu Kadri Beyin, Nihad Paşa hakkında Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetiyle Müdafaaî Millîye Vekâletinden sual tavriri*

REİS — Diyarbakir Mebusu Kadri Beyin, Nihad Paşanın hangi mahkemeye verildiğine dair Erkânı Harbiyei Umumiye ve Müdafaaî Millîye Vekâletlerinden sual tavriri var. Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetiyle Müdafaaî Millîye Vekâletine gönderiyoruz.

2. — *Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Ankara Vilâyeti ve Belediyesi hakkında Dahiliye Vekâletinden istizah tavriri.*

REİS — Tunalı Hilmi Beyin, belediyeler hakkında Dahiliye Vekâletinden istizah tavriri var. Okunacak.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Tunalı Hilmi Beyin dünkü sual tavriri uzun uzadına müzakere edildi. Binaenaleyh kabul veya ademikabul hakkında bir karar verilecektir.

Büyük Millet Meclisi Riyasetine

1. Belediyelerin fevkalâde bildiğim ehemmiyetlerinden (Nevahi Kanunu) nun bir nevi (Belediye Kanunu) hükmünde olacağından vazgeçtik; (Ankara Belediyesi) ile onun mafevki olan (Ankara Vilâyeti) işleri bir gaye meselesine girmiştir, Zira;

2. (Türkiye Büyük Millet Meclisi Halk Devleti) hamdolsun iyice teessüs etmiş bulunuyor, Binaenaleyh bu yeni idarenin parlak neticesi bir nümune gibi (Halk Devleti Payitahtı) Ankara şehrimiz (Payitaht Vilâyeti) Ankara vilâyetimiz olmak lâzımdır.

3. Şehir nüfusunun otuz küsur binden altmış bine fırlaması da göz önüne getirilirse Ankara Belediyesi işlerinin, sıhhi endişelerin fevkalâdeliklerinin takdiri hususunda asla güçlük çekilmez.

4. Bu tarihî Ankara'nın binlerce misafiri meyanında mütaaddit devlet mümessillerinin, heyetlerinin gelip giden eenebi muharrir ve ekâbirinin buldukları da mübarek yeni idaremiz nam ve hesabına utanmamak ve yüz bızartan hallere Meclisçe bütün arkadaşlarım bu son çekilmeye ahdetmemek imkân haricindedir, itikadındayım.

5. Şahıslarına hürmetkâr ve İstiklâl mücadelesini dolayısıyla hizmetleri karşısında şükran-güzar bulunduğum makam sahipleri zatlar maalesef vilâyet ve belediye memurunu tedvir ehliyet ve istidadını haiz değildirlir.

Meselâ :

1. Belediyede basiret yoktur. Şehrin yeni plânı buna delildir.

2. Belediyede değil âti hattâ hal itibariyle olsun basiret yoktur. Nitekim plân mucibince ameliyata başlamış ve bırakıvermiştir.

3. Belediye böylece başlayıp bıraktığı teşebbüsleriyle Halk Sandığını mutazzarrir etmektedir. Darülmuaallimin önünde inşa ettirilip ikmal edilmek için yalnız kiremitliği kalmış olan ve aylardan beri yağmur altında bozularak yıkılmaya başlamış olan umumi helâler binasının hali buna en acı bir şahittir... Halbuki :

4. Belediye bu gibi inşaat için ihtiyacı bulunduğu bahanesiyle şüpheli eşhastan, tebide veya esnan erbabından sevka tâbi (altmış yedi) kişiyi ahkoydurmuştur. Buna bir köy muhtarı cüret etse idi asılırdı.

5. Belediyenin (hüsnüniyet) âsarından bir iki misal :

b) Kürekle giderilebilir katı çamurları hat-tâ köşk süpürgeleriyle süpürtmüştür.

c) Yeni caddenin çukurlarını her taraf taşla horasan denilebilecek yapı yıkıntıları ile dolu olduğu halde toprakla doldurtmuştur. Bu kabîl (hüsnüniyet) âsarı çoktur. Lâkin bunların hepsi belediyedeki halk sandığını beyhude masrafa sokar beceriksizliklerdir.

6. Belediye dairesi önündeki esnaf caddeye amuden bir kaldırım yaptırtmıştır. Zemin meyilli olduğundan bir yağmurla göl halini alacaktır. Zira kaldırımın iki noktasında geniş, akıntılık yapılmak lâzımken yapılmamıştır. Belediye gözü önündeki bu kusuru bile görmemektedir.

7. Belediye dairesi önüne dikili ağaç fidanlarını yetiştirmemiş, kuruyan bu fidanların muhafaza çitlerini hemen kaldırtacağına aylarca halkın ayağı altında bırakmıştır.

8. Belediye tanzifat işlerinde de ihmalcidir. Geçen akşam Hüseyin Avni Beyle bir hasbihale dalmış, duraklamıştık. Birden bire içerime bir bulantı çoktu, müstekreh bir kokunun nereden

geldiğini öğrenmek için başımı çevirdim, meğer belediye dairesinin kapısı önünde imişiz!

9. Belediye bu tanzifat işlerinde de beceriksizdir. Süprüntü arabasının başında kontrolcu olan belediye çavuşu tepesine murdar suları akan boruları içeriye aldirtmayı vazifesi dâhilinde zannetmiyor. Bu sular kışın donar. Yazın kokar. Etrafını süpürtmek niye yarar? Beyhude masraf!

10. Çavuşun bu ehliyetsizliği belediyeye raicidir, demektir ki, belediye maiyetini intihapta da isabetsizlikler gösteriyor. Nitekim birgün yeni caddenin yaya kaldırımını üzerinde belediyenin kudurmuş zannolunan (Gençlik çağına henüz basmış) arabacısıyla hayvanları (sırf caka olmak üzere) cevalânlar yapmış ve kaldırımın son taşını sökmüştür. Bu, belediyenin taş arabasıymış...

11. Süprüntü arabasının başında çavuş buldurmak derecesinde dünyada miskine tesadüf edilemez bir usul müessisi olan belediye bu mantıksızlıktan kurtarılmıştır. Şehir Sihhiye Müdüriyetince tanzifat mntakalarına tefrik ve tanzifat arabalarının adedinin yirmiye iblâğı kararının ittihazını temin etmiştir. Lâkin belediye bu esaslî işi takip değil, müracaat suretiyle yani yem pahalılığını bahane ederek hayvanları satmak tarikiyle akim bırakmıştır. Hattâ ordu erkânından bir zat (arabalarını on saatlik bir mahalle üç sefer gönderiniz. Yemlik mubayaa ettiriniz. Bir seferliğini hıfzile iki seferliğini satsanız hayvanların bedellerini çıkarırsınız.) vesayasında bulunmuşsa da hayvan satımının sonu gelmemiştir. Demek ki, belediye tanzifat-feragat kararını vermiştir.

OSMAN B. (Lâzistan) — Usulü müzakereye dair söyleyeceğim efendim. Bunun böyle mufasalan okunması demek, sahibi istizahın hiç ifade vermiyeceğine delâlet eder. Neye dair istizah ediyorsa rica ederim ona dair muhtasar olarak anlatsın. Bu gibi şeylerle uğraşmıyalım.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — İstirham ederim dinleyiniz. İçinde cinai maudeler vardır.

OSMAN B. (Lâzistan) — Mahkemei cinayete havale edersiniz (Dinlemiyoruz sadaları) (Kâfi, kimse dinlemiyor sadaları)

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Burası Meclisi İdare mi?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Reis Bey müsaade ediniz. Yahya Galib Beye cevap verece-

ğim, burada dün bir malmüdüründen bahsolundu. Neden koca bir belediye hakkında söz söylenmesin? Ankara Halk Devletinin Payitahtıdır. Onun ıslahına çalışmak en büyük vazifedir. (Ret sadaları)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim bu mesele hakkında dün lâzımgelen müzakere olmuştur. Bunu reye koyunuz. İsterse kabul olunur, isterse kabul edilmez. Bilâmüzakere reye konsun. Hilmi Bey suali kâfi görmedi, istizaha kalbetti. Ya kabul edilir veyahut reddedilir. Niçin gürültü ediyor?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Nizamnamei Dahilî mucibince okunması lâzımgelir. Arkadaşlarımızın viedanı bunu tavsiye etmelidir.

TAHSİN B. (Aydın) — Mademki okumaya karar verdik, okunsun efendim.

REİS — Hilmi Beyin bu istizahının nihayete kadar okunmasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul olunmamıştır. İstizahı kabul edenler el kaldırsın. Kabul edilmedi.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Reis Bey bunu reye koymak Nizamnamei Dâhiliye muvafık değildir, muhaliftir, Binaenaleyh bunun nihayetinde memlekete karşı irtikâbedilmiş bir cinayet vardır.

REİS — Efendim kabulünü reye koydum reddedildi.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Koyamazsınız Reis Bey.

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Reis Bey usulü müzakereye dair söz isterim.

REİS — Mevzu müzakere kalmadı.

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Biz buraya Ankara Belediyesinin kaldırılmaları için geldik. Yeter bu kadar beyhude yere saatlerce vakit geçirmek doğru değildir. Binaenaleyh biz buraya başka işler için geldik.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Ben memleket için intihabolundum geldim, buraya (Gürültüler) (Ret sadaları) Reis Bey istizahı reye koyunuz.

TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Reis Efendi hazretleri! Meclis günlerden beri en müstacel işlerden birine başlamış ve günlerden beri celseyi hafiyede müzakeratına devam etmekte bulunmuştu. Rica ederim ondan daha müstacel bir iş var mıdır ki, Meclisi izaai evkata sevk ediyoruz?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Reis Efendi söz istiyorum. Arkadaşlarıma karşı bir şey söyleyeceğim, müsaade buyurun, bir kelime.

TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Reye kulsun efendim. Hangi mesele müstacelse.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — İstizahımı reye koyunuz.

REİS — Efendim reye koydum, reddedildi.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Reis Efendi istizahımı okunup okunmamasını reye koydunuz. En ziyade alâkadar olan benim, ben bile işitmedim. (Konuldu sadaları)

8. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Bolu Mebusu Şükrü Beyin, İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 67 nci maddesinin son fıkrasıyla 68 nci maddesinde gösterilen mukarreratın Memurun Muhakemat Encümeni tarafından rüyet edilmesine dair kanun teklifi ve Dahiliye Encümeni mazbatası (1)*

REİS — Şûrayı Devletin Memurin Muhakematına mütaallik vazaifinin sureti ifası hakkındaki 4 Temmuz 1337 tarihli Kanunun zeyli hakkındaki bir maddelik kanunun ikinci müzakeresine başlıyoruz. Dahiliye Encümeni mazbatasını okunacak :

Dahiliye Encümeni mazbatasını

Bolu Mebusu Şükrü Bey tarafından verilen teklifi kanuni bittetkik haddizâtında muvafık görülmüşse de Mecalisi İdare mukarreratını derece nihayede tetkika dair olan mezkûr maddelerden başka Mecalisi Umumiyei vilâyat mukarreratı aleyhine valinin itirazıyla vukubulacak tetkikatın dahi Şûrayı Devlete aidiyeti İdarei Vilâyat Kanununun yüz otuz beşinci maddesi ahkâmından bulunmakla cümlesini ihtiva etmek üzere tadilen tanzim kılınan madde müzeyyele berveçhi zir Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz ve takdim olunur.

Şûrayı Devletin Memurin Muhakematına mütaallik vazaifinin sureti ifası hakkındaki 4 Temmuz 1337 tarihli Kanuna müzeyyel kanundur.

Madde Müzeyyele — İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 67 nci maddesinin son fıkrasıyla altmış sekizinci ve yüz otuz beşinci maddelerinde gösterilen mukarrerat dahi işbu encümende tetkik olunur.

(1) Birinci müzakeresi 132 nci içtimada.

RAGİB B. (Kütahya) — Reis Bey evrakı vâride bitti mi?

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Perşembe günü kanun hakkında münakaşa icra edildi. Lâzistan Mebusu Esad Beyin takriri müzakereye esas ittihaz edilerek müzakereye devam olunacaktır. Yeniden müzakere kapısı açmaya lüzum yoktur. Zannedirim esasen...

2. — *Lâzistan Mebusu Esad Beyin, Memurin Muhakemat Kanununa bir madde müzeyyele ilâvesine dair kanun teklifi (2/419)*

REİS — Efendim Memurin Muhakematına ait Lâzistan Mebusu Esad Bey tarafından verilen tadilname okunacak :

Riyaseti Celileye

Esbabı mucibesini şifahen arz ve izah eylediğim veçhile Memurin Muhakemat Kanununa zeyil olmak üzere berveçhi âti tadil teklif eylim.

29 Kânunuevvel 1337

Lâzistan Mebusu

Esad

Madde müzeyyele 1. — İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 67 nci maddesinin fıkrasıyla 68, ve 135 nci ve 146 nci maddelerinde muharrer mukarrerat ve Şûrayı Devlete ait diğer vazaif ve muamelât dahi işbu Memurin Muhakemat Heyetince tetkik ve ifa edilir. Ve ledelicap yalnız kavanin ve nizamet Büyük Millet Meclisince tefsir olunur.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Onun için evvelece bir kanun kabul edilmişti. Bendeniz teklif ettim. İkinci müzakeresi kalmıştı. Bu teklifi kanununun bununla birleştirilmesi lâzımgelir.

3. — *Canik Mebusu Nafiz Beyin, Şûrayı Devletin Memurin Muhakematına mütaallik vazaifinin sureti ifası hakkındaki 4 Temmuz 1337 tarihli Kanuna bir zeyil yapılmasına dair kanun teklifi (2/418)*

NAFİZ B. (Canik) — Efendim; şimdi iki takrir vardır. Tadil takriri birisi Esad Beyefendinin, diğeri de bendenizin. Esad Beyefendinin takrir mealinde birleşiyoruz. Yalnız, bir fark vardır. Bendeniz Şûrayı Devlete ait imtiyazat mesailinin tetkikini Nafia, Adliye bir de İktisat encümenlerinden mürekkep bir heyete tevdi ediyorum. Esad Beyefendi ise evrakın tetkikine memur olan heyete tevdi ediyor.

Bendeniz o heyetin işleri pek çok olduğundan ve bâhusus şu her ikimizin de tadilnamesiyle heyete ilâveten tevdi edilen diğer vazaif de tevdi edildiği takdirde heyetin işleri fevkalâde kabarcak ve imtiyazat gibi mühim evrakı havi olan mesail yüzüstü kalacaktır. Gerçi üç encümen içtima ettiği takdirde kırk beş zattan mürekkebolmak gibi yüksek bir adede baliğ olacak. Fakat malûmu âlinizdir ki, encümenler beş kişi ile yani sülüsü ile akdi içtima etmekte ve üç encümenin sülüsü ise on beş kişi etmektedir ki, imtiyazat mesaili gibi mühim meselelerin lâakal on beş kişiden aşağı bir encümende müzakere edilmesini bendeniz doğru bulmadım. Onun için taksimi âmal kaidesine tevfikân diğer encümenin mesaisini çoğaltmak için bu imtiyazat meselesini bu üç encümenden mürekkep heyete tevdi edelim ve tefsir meselesi zaten Meclisi Âlinizdedir. Onu da kanunen tefsire lüzum görüyorum. Esad Beyefendi ile ikinci fıkrada birleşiyoruz. Şûrayı Devletin memurin muhakematından ve imtiyazattan maada vazaifi umumiyesine de memurin muhakematı tetkik heyeti baksın, diyorlar. İkisi de birdir. Bendenizin de takririm bu mealdedir, yalnız tarzı tahrirleri başkadır. Esad Beyefendi, İdarei Umumiye Vilâyat Kanununun Şûrayı Devlete vazaif tahmil ettiğine dair maddelerini saymış, bendenizse hiç madde saymıyorum. Madde saymakla işin içerisinden çıkılmaz, unutulmuş daha birçok şeyler vardır. Şûrayı Devlet vazaifine dair alehtlak götürü pazar bir tâbir kulanılmak, yani memurin muhakematını ve saireyi memurin muhakematı evrakını tetkika memur olan heyete devretmek daha doğrudur. Şu hale nazaran bir fark vardır ki, o farkı da arz ettim. İmtiyazat mesailinin bendeniz üç encümenden mürekkep bir heyete tevdi ediyorum. Aynen kabul edilirse mucibi menfaat olur.

Sonra efendim, usulü müzakere hakkında bir şey arz edeceğim. Malûmuâliniz kanunun ikinci müzakeresine yalnız tadil takriri veren zat söz söyler, söz söylemek hakkı yalnız o zata munhasırdır. Binaenaleyh âhar tarafından söz söylenemez.

ESAD B. (Lâzistan) — Bir kere Nafiz Beyefendinin takririnde Tetkik Encümeni tâbiri vardır. Muhakemat Encümeni, Memurin Mu-

hakemat Heyeti vardır. Encümene verilsin denildiği takdirde Memurin Muhakemat Encümenine gitmesi lâzımgelir ki, dün de arz etmiştim. Memurin Muhakematı Encümeninin 1 200 evrakı vardır. Bunlardan ancak yüz altmış kadar evrak çıkarabilmiştir. Tabii bu evrak tevdi edilirse işler daha ziyade uzayacaktır. Bu mâhzura binaen diyorum ki: Heyete verilsin. Heyet on beş kişiden ibarettir. Bir misal arz edeyim: Biz yüz altmış evrak çıkarmışız. Heyete beş, altı kâğıt vermişiz, demek ki, oraya mevdu vazaif pek azdır. Memurin Muhakemat Encümeni bir meseleyi bidayeten ve derececi saniyede tetkik eder. Derececi saniyede tetkik ettiği mesele katiyen hal ve faslolunmuyor. Eğer men'i muhakeme kararı verirse giderse, bidayeten ittihazı karar ederse her halde heyete gitmesi lâzımgelir. Çünkü men'i muhakemeye itiraz vukubuluyor. Kanuni itiraz vukubulsun bulmasın her halde gidecek, diyor. Bidayeten ittihaz ettiği lüzumu muhakeme kararı ki, ona da her halde itiraz vukubulursa o da heyete gider. Demek istiyorum ki, heyete mevdu vazaif pek azdır. Yalnız kanunun tefsirini Heyeti Aliyenize bırakıyorum. Ledelicap tefsir eder. O noktada Nafiz Beyle beraberiz. Maddeleri göstermekten maksadım, asıl Şûrayı Devletin yaptığı vazifeleri orada sarahaten göstermektir. İktisat, Nafia encümenlerine bendenizce lüzum yok. Heyeti Aliyeniz bilir. On beş kişiden mürekkebolan Memurin Muhakemat Heyeti o işi de görebilir. Artık takdir Meclisi Âlinize aittir.

ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Usulü müzakere hakkında söyleyeceğim.

OSMAN B. (Lâzistan) — İmtiyazata ait mesaili İktisat, Nafia ve Adliye encümenlerinden mürekkep bir komisyonun tetkikini teklif ediyorlar. Bunun doğru olmayacağını arz edeceğim. Çünkü farz edelim ki, birisine bir imtiyaz veriliyor. Bunun fennî bâzı hususatı vardır. Fakat Büyük Millet Meclisi Nafia Encümeni mutlak mühendislerden teşekkül eder diye bir kaide yoktur. Ve hattâ şunu arz edeceğim ki: Büyük Millet Meclisinin âzası meyanında mühendisin bulunması meşruttur diye Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzda dahi öyle bir şey yoktur. Binaenaleyh bir ikinci intihapta âzayı kiram arasında mühendis bulunmayabilir. Bu gayet tabii bir şeydir. Çünkü halk istediğini intihabeder. Bi-

naenaleyh Nafia ve İktisat encümenlerinin mutlaka âzalarını mütehasıs kimselerden kabul etmek doğru bir şey değildir ve olamaz. Binaenaleyh imtiyazat gibi, bilhassa şümendiferlere, limanlara mütaallik - az - çok bendenizin meslekime taallûk ettiği için arz ediyorum - Bunların tetkiki mutlaka bir heyeti fenniye tarafından yapılabilir ve bu heyeti fenniyeye sahip ancak Nafia Vekâletidir. İmtiyazata mütaallik mesaili aidolduğu vekâlet tetkik edebilir. Sonra heyeti umumiyesi Heyeti Celilede tabii münakaşa edilebilir ve bu hususta tadil teklifim de vardır. Şunu arz etmek istiyorum ki ; bu üç encümenden mürekkep bir heyet tarafından mesaili imtiyazatenin tetkiki doğru değildir. Yani kabili tatbik bir keyfiyet değildir.

ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Efendiler görülüyor ki, Şûrayı Devletin bilecümle vazaifi taksim edilmek isteniliyor ve böyle olmalıdır, yalnız verilen tadilname, tadilnameden ziyade bir zeyil veyahut ilâve gibi bir şeydir. Binaenaleyh Meclisten alelmiyya bir takrirle bu bir madde kanuniye olarak geçmektense, takrir kabul edilsin veya edilmesin, nazarı dikkate alındıktan sonra encümeni mahsusuna gitsin, bu suretle Şûrayı Devlete ait vazaif taksim edilsin. Noksan bir şey kalmasın ki, sonra bir yanlışlık vukubulmasın. Çünkü mühim bir meseledir. Bugün bir şey kabul ediyoruz, yarın noksan görülüyor, bir takrirle yine iade edilmek icab ediyor. Onun için bence takrirler müracahtır. Takrirler encümeni mahsusa gitsin. Encümeni mahsusunda, Şûrayı Devlete ait bilecümle vazaif Tetkik Encümenine mi verilecek, yoksa Mecliste teşekkül edecek encümenlere mi, verilecek? Bu tesbit edilsin.

Nafiz Beyin, imtiyazat hakkındaki, mütaallatını bendeniz de tasvib ediyorum. Bir kere Tetkik Encümeninin vazifesi başından aşmıştır. Meselâ Tetkik Encümeni bugüne kadar iki yüz evrak tetkik etmiştir. Tetkik Heyeti yalnız iki evrak tetkik etmiştir. Çünkü mesail ancak o suretle vâkı olmuştur. Binaenaleyh Tetkik Heyetine birçok vazaif verilebilir. Fakat imtiyazat mesaili, dedikleri gibi, geldikçe Mecliste teşekkül edecek her hangi bir encümene verilir veyahut esas tesbit olunarak üç encümenden birisine verilir. Fakat her ne

de olsa, bu takrirler nazarı dikkate alındıktan sonra, kabul edilmek suretiyle değil, evvelâ Encümeni Mahsusuna gitsin! Orada taksim ve tevzi edilsin. Bendeniz usulü müzakere hakkında bir şey teklif ediyorum. Yani teklifler reye konulduğu vakit de nazarı itibara alınmak suretiyle konularak encümeni mahsusuna gitsin.

CELÂLEDDİN ARİF B. (Erzurum) Efendim Abdullah Azmi Efendi biraderimizin teklifleri gayet muhiktir. Yalnız encümene gittiği zaman encümenin bir noktayı nazarı itibara almasını hassaten rica edeceğim. Malûmuâliniz imtiyazat meselesinde veyahut demin de Osman Beyin söylediği veçhile, limanlar meselesinde, yahut şümendiferler meselesinde doğrudan doğruya fennî birtakım mesail vardır. Meclisi Âliniz encümenlerinde zannedersem ihtisâs sahibi yoktur. Bu cihet nazarı dikkat ve itibara alınmalıdır. Diğer cihette bu gibi mesail ile işğal edecek zevatın kâffesinin bir mesuliyeti vardır. Bu mesuliyeti encümen âzaları kabul edebilecekler mi? Yoksa Meclisi Âliniz âzaları mesuliyet esaslarına iştirak edebilirler mi? Bu cihetlerin nazarı dikkate alınması lâzımgelir.

REİS — İki takrir vardır. Nafiz Beyin tadilnamesinde, kanunların tefsir hususu, Büyük Millet Meclisinin Adliye, Nafia ve İktisat encümenlerinden mürekkep bir heyete, vazaifi sairede, tetkik heyetine verilecektir, deniyor. (Hayır sadaları)

Esad Beyefendi, bilecümle muamelâtın Memurun Tetkik Encümenine verilmesi icabederse, kanun tefsiri Büyük Millet Meclisine verilsin, diyor.

Osman Bey de; imtiyazat mühim bir meseledir, bunun aidolduğu vekâletlere verilmesi yolunda bir tadilname veriyor. Her birisini de ayrı ayrı reye vaz'edeceğim. Bir de Abdullah Azmi Efendinin teklifi var; takrirler, kabulü katı olmaksızın nazarı dikkate alınsın, maddeler üzerinde tashihat yapılmak üzere İktisat Encümenine verilsin, diyor. Heyetin miktarı tayin edilmemiştir. Bu gibi nevakısı encümen ikmal ederse muvaffak olur zannedirim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Beyefendi, Dahiliye Encümeni de olacaktır.

Halbuki Adliyye hiç taallûku olmadığı halde Dahiliye hariç bırakılmıştır.

Dr. ADNAN B. (İstanbul) — Efendim, reye koymazdan evvel bendenize müsaade ederseniz usulü müzakereye ait bir şey söyleyeceğim. Bu kanunu esasen teklif eden Şükrü Bey arkadaşımızdır. İki maddesinden teferrü eden meselelerin tetkik heyetine havalesini teklif ediyordu ve bu teklifinden maksadı, birtakım muamelât var. Kanunda zikredilmediği için kalmıştır. Muvafık görürseniz bu kısmını kabul edelim. Diğer kısmı için de tadil takririlerini ayrıca encümene havale edelim, tetkik edilsin. Hepsini birden çıkarmak için acele edersek arkadaşların söyledikleri gibi yanlış birtakım şeyler yapabiliriz. Onun için isterseniz birinci kısmı kabul edelim, diğer kısımlarını encümene gönderelim.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — En doğrusu budur efendim. İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 67, 68 nci maddeleri mecalisi idareden derecei saniyede sâdır olan hükümlerin mercii tetkiki Şûrayı Devlettir, diyor. Bu teklif de onun için verilmiştir. Diğer mesail için de başkaca teklifte bulunabilir.

REİS — Usulü müzakereye ait takriri reye vaz'ediyorum : Tefsir ve imtiyazata mütaallik mesail haric olmak üzere yalnız memurin muhakematına mütaallik verilen takriri reye koyalım diyorlar.

Maddei müzeyyele : İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 67 nci maddesinin son fıkrasıyla 68 nci maddesinde gösterilen mukarrerat işbu encümünde tetkik olunur.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bendenizin bir teklifim var. Lütfen onu reye koyun. Birinci müzakere icra kılınmış ve kabul edilmiştir.

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 67 nci maddesinin fıkrâi ahiresi ve 68 nci maddesi mucibince vilâyet ve elviyei müstakille mecalisi idaresinden halkın masalih ve muamelâtına mütaallik sùdur eden mukarrerattan kendilerini mutazarır addeden alâkadarana işbu mukarreratı derecei ahirede Şûrayı Devlette tetkik ettirmek hak ve salâhiyeti verilmiştir. Şûrayı Devletin müteşekkil olmaması hasebiyle mercii tetkik kalmamış olmaktan naşi halkın bu misillü mesaili yüzüstü durmakta ve bundan ashâbi masalih

fevkalâde müteessir bulunmaktadır. Elyevm tetkikat ifa edilmek üzere taşralardan gönderilmiş birçok idari mukarreratı muhtevi evrakın mevcut bulunmasına ve daha ziyade ukdei tehhürde kalması ve gün geçtikçe çoğalması hukuku âmmenin tedvir ve tesrii noktâi nazarından münaffii maslâhat ve adalet bulunmasına mebnî mukarreratı mephusenin tetkik ve inta'î için zirde muharrer maddei kanuniyenin (Memurin muhakematına mütaallik mesail evrakının rüyetine memur encümenin yazaifini mübeyyin Kanuna) zeylolarak kabul buyurulmasını arz ve teklif cylerim.

12 Temmuz 1337

Bolu Mebusu

Şükrü

REİS — Şimdi birinci müzakeresinde kabul edilen şekli okuyacağız.

Maddei müzeyyele — İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 67 nci maddesinin son fıkrasıyla 68 nci maddesinde gösterilen mukarrerat işbu encümünde tetkik olunur.

ESAD B. (Lâzistan) — Reis Bey İdarei Vilâyat Kanununda 146 nci madde var. Bunun ilâvesi lâzımdır. O mesele hariçtir. Sonra başka bir yanlışlık var. Tetkik Encümeni tâbiri var ki, beriki ziyade meşgul olan heyete gider. Sonra onun için (Memurin Muhakemat Heyeti) tâbirinin konması lâzımgelir.

REİS — Efendim! Maddeye (146 nci maddesinin) ve (Memurin Muhakemat Heyeti) tâbirlerinin ilâvesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Ekseriyetle kabul edilmiştir.

Maddeyi son şekliyle okuyunuz :

Şûrayı Devletin memurin muhakematına mütaallik vazaifinin sureti ifası hakkındaki 4 Temmuz 1337 tarihli Kanuna müzeyyel Kanun

Maddei Müzeyyele — İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun altmış yedinci maddesinin son fıkrasıyla altmış sekizinci ve yüz otuz beşinci ve yüz kırk altıncı maddelerinde gösterilen mukarrerat dahi işbu heyette tetkik olunur.

REİS — Heyeti umumiyesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

NAFİZ B. (Canik) — Müsaade ederseniz usulü müzakereye ait söz söyleyeceğim. Efen-

dim tadilnamelerimiz muallâkta sallandı kaldı. Onları encümen'e sevk edin bari.

Dr. ADNAN B. (İstanbul) — Encümen'e gidicek. Onu söyledim.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Memaliki meşguleden dâhile sevk edilen mevkûflar vardır. Her gün bunlardan birkaç tanesi ölüyor. Bu kanunun müstaceliyetle müzakeresi kabul edilmişti. Binaenaleyh arkadaşlardan rica ederim, bunun müzakeresini bugün yapalım.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Mesken icarları Kanunu var ki, ruznamede onu müzakere edelim.

4. — *Kütahya Mebusu Ragıb Beyin, Ziraat makinalarında istimal edilmek üzere hariçten celbolunacak benzin, benzol, petrol, mazot, maden kömürü ile makina yağları ve damızlık ve çift hayvanatı ve sairinin Gümrük Resminden muafiyetine dair kanun teklifi (2/416)*

REİS — Kütahya Mebusu Ragıb Beyin, Avrupa'dan celbedilecek olan ziraat alât ve edevatının resimden istisnası hakkında bir teklifi kanunisi vardır. Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim; Teşviki sanayi Kanunu var. Orada zaten bu gibi şeyler istisna ediliyor.

RAGIB B. (Kütahya) — Reis Bey takririmde müstaceliyet teklifi de vardır. Lûtfen reye koyunuz.

REİS — Müstaceliyeti kabul edenler lûtfen el kaldırsın. (Ne olduğu işitilmedi, sesleri)

Efendim Avrupa'dan celbedilecek alât ve edevatı ziraiyenin resimden istisnası hakkındaki kanunun müstaceliyetini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

On dakika teneffüs

(İkinci Celse hafidir.)

(Saat: 3,20)

